

Marković Radmila

Kék kabát a betonon

Egy sikoly: mamám,
és nincs tovább.
Valaki ott fekszik az
eső áztatta betonon,
széttárva keze, lába,
csak a kabátja, az kék,
épp olyan, mint az enyém.
Körülötte, onnan fentről
lebegve nem látszik semmi,
üresen tátog a szürkeség,
fönről, a magasból
egykedvűség néz,
nincs érzelem, nincs félelem,
lejjebb ereszkedve még mindég
nem változik semmi, épp semmi,
csak annak ott a betonon
a kabátja kék, épp olyan,
mint az enyém.
Lassan, mint ahogyan a
csiga sétál eső után,
egészen leereszkedve
ismeretlen hölgy arca rajzolódik ki,
félre fordított fejjel, csukott szemmel
ott fekszik, ott fekszik
az eső áztatta betonon.
Ismeretlen. Mit akar itt,
mert, a betonon én vagyok,
itt az idő, a kabátom nem adom.
Az én szempillám emelkedik.
Egy kétségbe esett arc kiáltozik:
„Lát engem? Hall engem?”
– Igen – feleltem én.
Tovább ment minden a maga útján,
van reggel, délben tizenkettőt üt az óra,
estefelé sötétedik, éjszakát csillagok
fényesítik, fehér köpenyek sürgölődnek,
én a kék kabátom szorongatom, és
nem adom senkinek, nem adom senkinek.

Aknay Tibor

Hazatérés

Az ember egy lámpa alatti pad árnyékosabb végében ült anélkül, hogy egyetlen pillantást vetett volna az előtte elhaladókra, akik hol jöttek, hol mentek, a dolgok természetes rendje szerint. Az út átellenes oldalán álló szobor talapzatát figyelte attól a perctől fogva, hogy órákkal előbb, pontban nyitáskor bejött a parkba. Akkor elfoglalta a helyet, amelyről csak az esti záráskor állt fel. Mozdulatlanságát rövid időre félbeszakította, amikor is a magával hozott aktatáskából ennivalót és egy teához hasonló színű folyadékkal teli kis üveget vett elő. Az egész tevékenység előre megtervezettnek, már-már koreografáltak tetszett. Láthatóan a bal kezét használta elsődlegesen a cselekedet végrehajtásában. Azzal nyitotta ki a táskát, csavarta le az üvegről a kupakot, és hajtott végre más, finomabb koordinációt igénylő mozdulatokat. Ugyanakkor nem látszott igazi balkezesnek. Miután végzett, a palackot visszatette a táskába, majd újra mozdulatlan megfigyelőpózba merevedett. Volt benne valami megmagyarázhatatlan, mintha egy kérdőjeletről feltételeznénk, hogy egyszer majd végre kiegyenesedik. Ha valaki a háta mögül próbálta volna kipuhatolni, vajon mi lehet az – tárgy, jelenség, bármi – ami a férfi figyelmét annyira vonzza, előbb-utóbb rá kellett jönnie, hogy hiába próbálkozik, úgysem jut előbbre. Igaz, akkor még nem esett szó az előbbivel ellentétes, pontosabban szemben álló nézőpontról, hogy nem máshonnan, hanem a szobor felől közelíteni a kérdés megoldásának irányába.

Egy tavaszi napon – történetesen április 8-án – egy fiatalember lépett be a park vasrácsos kapuján. Elhaladt a férfi előtt, majd enyhén bekanyarodott a szobrot körbevevő pázsitra, és leült a talapzatra. Ha volt is valami a szobornak ezen a részén, ami a svájcisapkás figyelmét megragadhatta volna, azzal, hogy a fiatalember megjelent a színen, kettéosztva a látómezőt, bizonyosan eltűnt. A padon ülő – mintha mi sem történt volna, sőt, mintha az a másik nem is létezett volna – ugyanabban a merev megfigyelő testhelyzetben maradt, ahogyan addig. Ültek egymással szemben. A fiatalember a nála levő mappából elővett egy rajzlapot, s egy darabka szénnel elkezdte felvázolni a férfi alakját, némileg alulnézetből. Viszonylag gyorsan dolgozott, talán attól félt, hogy a svájcisapkás rászól, hogy zavarja, de nem. Csak ült a padon, mozdulatlanul.

A rajz elkészült. Az alkalmi művész odalépett a padhoz, megállt közvetlenül a férfi előtt. Amaz semmi jelét nem mutatta annak, hogy észrevenné... azaz, egyszer csak merevebb lett a tartása, és ujjával, mintha egy dallam jutott volna eszébe, hol lassúbb, hol sebesebb ritmusban játszani kezdett a pad támlájának keskeny, felső részén. Hosszú, csontos keze volt, az ujjak vége bőrkeményedéses.

Valamiféle szomorkás ritmust dobolt a tornác szüette oszlopán. Távolodó kocsik nyikorogtak az úton terhük alatt. Nyomukban porfelhő gomolygott. A szőlősorok mentén, a dombról egy kislíú rohant lefelé. Rövid nadrágos, mezítlábas alakja mintha az ösvény kanyarulatait követve egy soha véget nem érő végtelen mondat szavait fűzte volna egymásba. Néhány kiterjesztett szárnyú ragadozó madár az ég magasából figyelte a mezőt. Szeptember végét mutatta a vidék. A kislíú már a kerítésen belül és csak szaladt, egész a tornácig. Ott megállt, nézte a csontos kezű öregembert, aki egyre dobolt a szüette fán, ő pedig csak várt, kezében egy darabka papírral, amely valamikor csomagoló anyagként szolgálhatott. A gyerek egy idő után elunta az állást, leült a tornác küszöbére. Az öreg észrevette az előtte kuporgó kislíút.

– Mutasd!

A gyerek átnyújtotta a lapot, hátrább lépett, és várt. Az idős férfi eltartotta magától a papírt, mialatt kissé hunyorítva nézte az unokája rajzát. A barnás színezetű lapra két lovat rajzolt a líú, egymással ellentétes irányban állókat, s ettől különleges ritmusa lett a műnek. Az egyik állatot robusztusabb, erősebb vonalakkal, a másikat szinte csak vázlatosan, szinte leheletfínoman, mintha csak magától került volna a papírra.

– Mikor csináltad?

– Az előbb. Emlékezetből. Tegnap segítettem az itatásnál. Ott figyeltem a járásukat, de inkább a szemüket.

– Nem rossz, bizony, hogy nem rossz! Mondd, te gyerek, mi jó van abban, hogy rajzolsz, hogy most éppen lovakat?

– Nem tudom, nagypapa. Azt hiszem, mindig is rajzolni fogok. Vagy festeni, vagy nem tudom, valamit biztosan. Úgy érzem, ha lerajzolok valamit, és sikerült, akkor már az enyém.

Az öregember magához vonta a líút.

– Beszélek apáddal, adjon olyan iskolába, ahol ezt rendesen megtanulhatod. Ha szerencsés vagy, olyan híres leszel, mint a nagyok. De ahhoz még sok lovat kell rajzolnod, meg mindenféle mást is.

– Embert is?

– Például.

– Öregapámat is?

– Ha olyan kedvem van... de nem most. Most tünődős kedvemben vagyok.

– Min tünődik öregapám?

Az öreg nem válaszolt. Elfordult az unokájától, és ujjaival újra dobolni kezdett a tornácoszlopon. Csak most feszesebb, vidámabb ütemű dallamot dúdolt a ritmus alá. Még mosolygott is hozzá.

A svájcisapkás férfi abbahagyta a dobolást, felemelte fejét, és a fiatalember felé nézett.

- Ki maga?
- Veress Kristóf. A gimnáziumban tanulok.
- Akkor miért nincs ott? Na?!

Ez a *na?! -* a végén a kettős írásjel által hangsúlyozottan, végigsuhintott a fiatalemberrel, aki arra a másodperctörödékre, amíg ennek a *na?!-nak* az utolsó hangmolekulája is rezgett még a park levegőjében, szeretett volna megsemmisülni. Pedig olyan szépen kigondolta, sőt be is gyakorolta a választ arra az esetre, ha egy esetleges modellt, feltéve, hogy egyáltalán akad valaki, szóval, mit mondjon, akkor, miért rajzolja éppen őt, és nem a körülöttük nyüzsgő tömeg bármely más egyedét. A kérdés elenyészett a levegőben, s a rajzoló válaszolt a svájcisapkásnak.

– Már egy ideje figyelem Önt, ahogy itt ül ezen a padon. Akármikor jövök, mindig ugyanúgy, ugyanabban a helyzetben. Volt időm bőven. A parkon át járok haza a gimnáziumból. Mehetnék rövidebb úton is, de akkor nem tanulmányozhattam volna Önt. A gimnáziumban pedig bizonyosan nem tehetnék szert olyan tapasztalatokra, amilyeneket itt megszerezhetek.

Fiatalember, hiába igyekszik. Nem tud és nem is fog tud tudni rólam semmit. És most menjen, ne is lássam többé.

A rajzoló elindult A svájcisapkás ekkor vette észre a kezében tartott rajzlapot.

– Jöjjön csak vissza! Maga ott, a szobornál, *az én szobromnál* ülve engem rajzolt le, ha nem tévedek. Mutassa!

A fiatalember a férfi felé nyújtotta a rajzot, aki hirtelen csapott le rá, mint ragadozó a zsákmányára. A svájcisapkás nézte a papíron a figurát, majd a fiút. Akaratlanul nyíltak emlékezetének zárt kapui, és sorjázta ki életének emlékezetes vagy éppen régen feledésbe merült állomásai. Volt köztük egy vissza-visszatérő. Látta magát a régi ház tornácán, amint nagyapjának a rajzát mutatja, amelyet egyszer még apja kereteztetett be.

– Nézze, én nem tudom, magából milyen művész lesz. Tehetsége, ebből a rajzból ítélve, valamennyi van, hogy mennyi, ahhoz több munkáját kellene látnom. Mi fogta meg belőlem, persze az úgynevezett állandóságomat leszámítva?

– Nem tudom. Itt ült, heteken, hónapokon át, szemben ezzel a szoborral. Arra kellett gondolnom, hogy lehetetlen, hogy ne lenne közük egymáshoz. Miért mondta, hogy az Ön szobra? Kicsoda Ön?

A svájcisapkás közelebb intette a fiút, mintha különleges, féltve őrzött titkot osztana meg vele. Ránézett. Látni lehetett arcán, hogy minden idegszálát megfeszíti, hogy olyasmire készül, amit már nagyon régóta nem tett meg: a valódi kilétét, igaz mivoltát tárja fel valakinek.

– Kőrösi Z. Szaniszló vagyok, de ez magának semmit sem mondhat. A környéken csak Hárshegy-i úrnak ismernek, mert *azok után* felvettem az anyám nevét.

A férfi itt elhallgatott. Visszazárkózott csigaházába. A fiatalember kis ideig még áll-

dogált a pad egyik végénél, majd leszegett fejjel elindult hazafelé. Útközben egyre arra gondolt, vajon miért mondta a svájcisapkás, hogy *azok után?* Miféle azok, mi történhetett, milyen katasztrófa vagy bármi, hogy a férfinak gyökeresen szakítania kellett addigi életével? Minden esetre megfogadta, hogy bármennyi idejébe telik is, de mindent tudni fog erről az emberről.

A könyvtárosnő készséges volt, telve jóindulattal. Annyi könyvet halmozott fel a fiú asztalán, hogy az egy kisebbfajta barikádhhoz is elegendő lett volna, ha úgy hozza a helyzet. Kristóf ezen el is mosolyodott, mert csak igen fantáziagazdag pillanataiban volt képes magát barikádharcosnak elképzelni. De akár így, akár úgy viszonyult a kérdéshez, egyelőre nem talált semmit. Összecsukta a magával hozott nagy spirálfüzetet, és reményvesztetten ült a kerek olvasólámpa fényétől megvilágítva. A könyvtárosnő – látva a nyilvánvalóan kudarcos állapotot – egy utolsó kísérletet tett a helyzet megmentésére. Nagy barna kartondobozt hozott az asztalhoz, amelyben mindenféle színű és méretű borítékok voltak.

– Még ezt találtam, de nincs tovább. Régi újságkivágások, sohasem tudni, hátha... Próbálja meg, és reménykedjen!

Kristóf aznap zárásig maradt, ám egyelőre dolga végezetlenül búcsúzott a könyvtárosnőtől. Hazafelé különféle mondatokat fogalmazott, melyekben központi helyet kapott Körösi Z. Szaniszló újra felfedezésének és a század művészetében elfoglalt helye tisztázásának kérdése. Magától értetődően mindebben kiemelkedő szerep jutott neki, mármint Veress Kristófnak, aki az említett tényen túl még abban a szerencsében is részesült, hogy mesterének vallhatja a feledés sírgödréből kimentett jeles művészt.

Másnap iskola után már haza sem ment. Gondolataiban az *ügy* feltétlen elsőbbséget élvezett. A könyvtár bejáratánál a historizáló stílusjegyeket felmutató kovácsoltvas kapu tövében még megkötötte kibomlott cipőfűzőjét, majd igazi kutatóhoz méltó komolysággal elindult az emeletre vezető márványlépcsőn.

– Kezicsókolom – mondta a könyvtárosnőnek, aki elkérte az olvasójegyt, és visszazárkózott a kötelező napi feladatok című tevékenység sáncai mögé. A fiú pedig elővette a soron következő borítékot, és tartalmát az asztalra borítva nekilátott a munkának. Az átvizsgált újságkivágások száma óráról órára gyarapodott, szemben a gondolataiban eleinte otthonra találó óvatos reménnyel. A fiú feladta a küzdelmet. Elkezdte visszarakogatni a borítékokat, és megtörtént a csoda. Már éppen felállni készült az asztaltól, amikor észrevette, hogy a nagy kartondoboz oldalának tapadva egy félbehajtott papírlap rejtezik, mely valószínűleg kieshetett a borítékjából, és akárhányszor is keresték, nem akadhattak rá. Kornél kihajtotta a lapot, rajta az alig-alig olvasható tudósítással: *A városi közparkban számos érdeklődő előtt leplezték le a jeles szobrász, Körösi Z. Sza-*

niszló „Hazatérés” című pályadíjnyertes alkotását. Az eseményen részt vett a polgármester, valamint a kultuszminisztériumi államtitkár – ők ketten beszédet is mondtak, majd átadták a művésznek a díjjal járó pénzjutalmat. Körösi Z. Szaniszló meghatódva mondott köszönetet az elismerésért, egyben felajánlott egy nagyobb összeget az épülő városi árvaház javára.”

A rövid híradás mellett *Egy ménesre való lovat őriz a műtermében* címmel – egy külön keretes írás is szerepelt az újságlapon.

A svájcisapkás, ha egyáltalán körülírható volna valamennyire is az adott körülmények között megfigyelhető viselkedése, talán a külvilággal szembeni teljes érdektelenség jelentené a megközelítően pontos diagnózist. Reggel bejött a parkba, elfoglalta helyét a megszokott padon, épp a szoborral szemben, de már nem érezte a készletést, hogy gondolataiban naponta újra és újra kivesse a kőből a kívánt formát, és esténként elégedetten térjen haza, hogy másnap előlről kezdjen mindent. A képzelt munka ugyanúgy elfárasztotta, mintha valóban kalapáccsal és vésővel dolgozott volna. Haragudott magára, hogy tulajdonképpen minden kényszer vagy nyomás ok nélkül egyszerűen csak felfedte magát, megosztotta titkát egy ismeretlennel. És ha ez a fiatalember visszaél a helyzettel, ha valakiknek a megbízásából környékezte meg? Hiszen ő maga vallotta be, hogy már régebben figyelte. A férfi kapkodva szedte össze a padon lévő holmiját. A fiatalember pont akkor érkezett a szobor és a svájcisapkás között húzódozó képzeletbeli tengelyhez.

– Mester, nagyon kérem, maradjon!
– Nekünk nincs egymással miről beszélnünk.
– Csak annyit mondjon, miért *Hazatérés* a szobor címe! Két napot kutattam a könyvtárban Ön után. Nem teheti velem, hogy elküld. Mitől fél? Ígérem, nem zaklatom a kérdéseimmel. Annyit árul el magáról amennyit akar. Vagy tudja mit? Beszéljünk másról, például a lovakról. Mit jelentenek Önnek?

Körösi Z. Szaniszló visszaült a padra, és hellyel kínálta a fiút.

– Az istállóban kezdődött...

Az istállóban kezdődött, az öregapja istállójában. Talán hét, legfeljebb nyolc esztendősen lehetett. Mindig is szerette a lovakat. Különösen egyet, a Jámbor nevű öreg kancát. Hogy ki adta neki ezt a nevet, arra már senki sem emlékezett. Valószínűleg a terméshete után nevezték el. A családban az összes gyerek rajta tanult meg lovagolni. Idős korára erősen lelassult a mozgása, így hát szekér elé sem fogták már. Békésen álldogált

az istálló egyik szegletében, ahonnan olykor-olykor kivitte valaki a közeli mezőre egy kis levegőt szagolni. Egyszer a fiúra esett a sor. Lement az istállóhoz, s csak pisszegnie kellett Jámbornak, az máris farolt kifelé a helyéről, és ment utána. Nem kellett oda kötőfék meg semmi más sem. A mező és az erdő találkozásánál volt egy ritka szép vadalmafa. Valójában háromból nőtt egybe, és lombja akkora árnyékot vetett, hogy a fél falu gyereke elfért volna alatta. A fiú lefeküdt a fa tövébe, aztán el is aludt. Mire felébredt, a ló nem volt sehhol. Elindult keresni. Szólongatta, hallgatózott, hátha meghallja valahonnan, de semmi. Végigfutott rajta, hogyan mondja el öregapjának, hol vesztette el a rá bízott lovat. De annál is keservesebbnek érezte a helyzetét, mert az öreg kanca igen közel állt hozzá. Hozzá bármikor mehetett, minden titkát rábízhatta, sohasem kellett csalódnia benne. Mi lesz vele, nélküle? Sírt a dühtől, hogyan lehetett ennyire felelőtlen. Mindezek után újra elaludt. Arra ébredt, hogy valaki a fülét kóstolgatja. Jámbor állt felette, habosan, csatakosan és bökölte a fejével, hogy ideje volna hazamenni. Ő meg ráborult az öreg kanca nyakára, és ismét csak elsírta magát, de most már örömeiben.

- Köszönöm, hogy bizalmába fogadott, de várom a folytatást.
- Holnap, ugyanebben az időben, ha megfelel.
- Igen, mester.

Kristóf eltávozott, Körösi Z. Szaniszló pedig hosszasan nézett a fiú után.

- Lehet, hogy ennek így kell történnie?

A svájcisapkás összeszedte holmiját, és elindult a park nagy kétszárnyas kapuja felé. Este nehezen aludt el, álmában démonaival csatázott. Hajnalban ébredt, teljesen összetörve, akár évtizedekkel korábban a vagon padlóján, ahová létszámkiegészítés céljából dobta fel egy orosz patrul. A vonat hetekig kódorgott, mígnem céljához érve megszabadult utasaitól félúton a semmi és a valami között, egy rommá lőtt város és egy háztartási fémárugyár szomszédságában. Álmának volt egy vissza-visszatérő része. Hasonlóan a többi fogolyhoz, ő is a gyárban dolgozott. Abban a ruhában, amelyben elhurcolták. Az a tél a szokásosnál is hidegebb volt, és a férfinak egy alkalommal fémhulladékot kellett válogatnia. Hiába viselt kesztyűt, az felhasadt a munka közben, s egy rozsdás darab felsebezte az ujjait. Annyira fázott, hogy észre sem vette a sérülést, csak amikor visszatért a szállásra, de akkor már késő volt. Az egyik fogolytársa – valamikor orvos – megpróbált rajta segíteni. Az ujjai megmaradtak, de úgy mozgatni, ahogyan azelőtt, többé nem tudta őket.

Az éjszaka Kristóf számára is tartogatott meglepetéseket. Azt álmodta, hogy már két hete ül a főiskolán, de meglepetésére nem rajzolnia kell, hanem kis agyagszobrokat mintáznia. Mindig ugyanazt a figurát, egy lovat. Az állaton látni, hogy legszívesebben felrepülne a földről, majd szétfeszíti az erő, de valami mindig visszahúzza. Időnként

megjelenik a svájcisapkás Kőrösi, aki történetesen a Bizottság elnöke, és csak ennyit mond:

– Csak türelem, kollega úr, csak türelem. A sietség nem vezet sehova. Látja, az én szobrom is túl korán született, a nevem sincs rajta. Most kellene megcsinálnom.

Aztán lehúzza kezéről a kesztyűt, és a fiú látja a férfi különös görcsbe merevült ujjait. Kőrösi Z. pedig az élettelen jobbával ráüt a ló hátára:

– Kezdje újra!

A parkban az áprilisi hajnalok még párásak voltak. Néhány vállalkozó kedvű rigó kiült az ágak hegyére, és onnan adta a világ tudtára, hogy ideje reménykedni, mert napról napra több a fény, ami azt is jelenti, hogy több az élet. Reggel hétkor az örök szélesre tárták a vaskaput, melynek legfőbb ékességét finoman kovácsolt akantusz levelei jelentették. A parkhoz vezető rövid utca végén befordult a svájcisapkás. Alighogy áthaladt a kapu vonalán, tartása érezhetően megváltozott. Kihúzta magát, és időnként hol jobbra, hol balra tekintett, persze lehetőleg észrevétlenül, nehogy túlságosan feltűnő legyen a viselkedése, ugyanis a fiúval való találkozása kezdte megváltoztatni a külvilággal szembeni érzéseit. Már nem volt biztos abban, hogy folytatnia kell rejtőzködő életmódját, de még nem készült fel az eljövendő ismeretlenre sem. Megszokott padjához érve leült és várt. Most nem Kőrösi Z. Szaniszló, a világból kivonult művész nézte a kékeszöld patinás bronzszobrot, hanem valaki, aki egyszerűen csak gyönyörködni akart a látványában.

Egy öregasszony morzsákat szórt a galamboknak, melyek másodpercek alatt elleptek a pad és a szobor közti területet, minden egyes darabért harcolva egymással. A svájcisapkás egy ideig nézte a küzdelmet, majd amilyen erősen csak bírta, összeütötte a tenyerét. A tapsra a madársereg felrebbent, s akár nyárpihe a forgószélben, kiszámíthatatlanul kavargott, hol eltakarva, hol megmutatva a kettős bronzfigurát, és a férfi szinte már látta, hogy a lovak elrugaszkodnak a talapzatról. A galambok leszálltak, a kenyérharc újrakezdődött.

Már dél is elmúlt, amikor a fiú elötűnt egy babérbokor takarásából. A svájcisapkás észrevéve, hogy közeledik, úgy tett, mintha különösen elmerülne gondolataiban. Hagyta, hogy Kristóf belépjen az úgynevezett személyes terébe, sőt várakoztatta is egy ideig. A fiú türelmesen állt a pad előtt. Árnyéka rávetült a férfiera, s ettől különös, némileg mitológiai is mondható alakzat született, melyet a nap szinte beleégetett a deszkába. Kőrösi Z. nézte a jelenséget.

– Látja, ilyen a művészet. Van, hogy tudatosan teremtünk, de úgy is megszülethet, ahogyan ez itt. Nevezheti Isten ujjának is, tudja, ahogyan Ádámhoz ér – de érdeklí egyáltalán, amit mondok?

– Mester, akkor elfogad tanítványának? – Kristóf hangja valahonnan a saját háta mögül indult, mintha valaki súgott volna neki és jutott el a svájcisapkához. Kőrösi Z. lehúzta a kesztyűt a csonka kezéről.

– Lehet róla szó, ha igazán akarja. Na, meddig tartsam így, csapjon már bele! Felhőfoslány libbent a Nap elé, magával vitte a pillanatot.

– Ráér holnap?

– Azt hiszem. Egy teljes hétig szünetünk van.

– Remek. Hétkor legyen az állomáson. Reggel hétkor.

– Utazunk?

A svájcisapkás alig észrevehetően bólintott.

– Most menjen. És legyen pontos.

A vicinális ráérősen szuszogott a reggeli párában. Utasa alig-alig akadt. Aki lett volna, az elment a hajnalival, így tágasan férték a kirojtozódott, piszkoszöld műbőr ülésen. Kőrösi Z. résnyire nyitott szemmel ült Kristóffal szemben, aki ismeretlen képeskönyvet látott a tájban, melyet a vonat a maga kedvére lapozott. A férfi jó emberöltőnyi ideje nem járt gyermekkorai tájain, keveredett lelkében a kíváncsiság és a lehetséges csalódástól való félelem. A vidéket, melyen a vonat áthaladt, távolról hegyek koszorúzták, és a kékesszürke csúcsok alól felszállni készülő ködben még ott rejtőzött az eljövendő órák valamennyi titka. Kőrösi Z. a maga benső tájain utazott. Képzületében egyidejűleg volt a nagyapjának lovakat rajzoló gyerek és a sikeres szobrász – ez semmiféle gondot nem jelentett számára – s a szemközt ülő fiút is úgy tekintette, mint e különös világnak részét.

A vonat megállt. Ők ketten leszálltak. Kristóf nézte a sötétvörös téglával szegett monarchiabeli állomásépületet, mely inkább őrháznak látszott, mint komolyabb jelentőséggel bíró építménynek. Az állomás egyik végénél út indult a síneken túlra, elhaladt egy magára hagyott legelő mellett – lovat már nem tartott senki a környéken – és a szemhatárnál befordult egy nagyobbacska, fás-bokros bucka mögé.

– Megjöttünk.

Kőrösi Z. komolyan gondolhatta a rövid tényközlést, mert némi keresgélést után leült egy fatönkre. Kristóf nézte a férfit, majd ő is letelepedett:

– És most?

A fiú kérdésében számos érzés megjelent, közülük leginkább a csalódottság, mely ki is ült az arcára. Ezért kelt fel az ő fogalmai szerint hajnalok hajnalán, hogy most a nagy semmit nézzék? De nem sok ideje maradt a dohogásra, mert a svájcisapkás, mintha érezte volna, mi megy végbe Kristóf lelkében, megjegyezte:

– Itt rajzoltam az első lovamat. Még ma is úgy van előttem, ahogy akkor. Borzalmasan rossz volt, semmi sem stimmelt rajta. Inkább kecske volt, mint ló. Persze, ahogy mondják, fejből rajzoltam, mint a gyerekek általában.

– Akkor nem ezt mutatta a nagyapjának.

– Ó, az jóval későbbi történet. Akkorra már ismertem a lovakat, a mozgásukat, az izmaikat, a nézésüket. Anyám mesélte, hogy az istállóban tanultam meg járni, ha néha felbuktam, a Jámbor megbökött az orrával, hogy ne lazsjalak, menjek tovább.

Kőrösi Z. nevetett. A fiú szintén.

– Soha nem félt tőle? Hogy valami baja történhet?

– Ellenkezőleg. Vele éreztem igazán biztonságban magam. Gyakran aludtam úgy, hogy a ló örködött felettem. Olyankor senkit sem engedett magához. Azt hiszem, sajátjának tekintett.

– Érdekes. De gondolom, nemcsak ezért utaztunk idáig.

– Mindjárt meglátja. Még egy kis gyaloglás, tényleg nem sok. Na, menjünk!

A két ember tovább indult az úton. Elhaladtak egy öreg almafa mellett, majd egy hosszabb, elvadult sövény következett, amelynek végén Kőrösi Z. befordult egy kívülről észrevehetetlen, láthatatlan világba. Megrogyant falú, tornácós ház elé érkeztek. Három téglából rakott lépcső vitt közelebb a múlthoz, mely egy üvegét vesztett ajtó mögött várta látogatóit. Kőrösi Z. lenyomta a kilincset.

– Nagyapa, mi az, amit dobolsz az ujjaiddal?

– Mindig más, ami jön. Nem én választom. De játszhatjuk azt is, hogy kitalálsz vagy kitaláljuk közösen, mire emlékeztet.

– Jó. Most becsukom a szemem, hogy jobban halljam.

A férfi a szoba közepén állva megpróbálta maga elé képzelni a régi otthont, a diófából készült sifonért, a faragott támlás dupla szülői ágyat, felette a szentképpel, a zománcos mosdótálat és a billentős kerek borotválkozó tükört az ajtó melletti polcon. Évtizedek teltek el azóta, hogy utoljára lépte át a rézpántos küszöböt. Arra gondolt, hogy örülnie kellene, hogy hálával tartozik a sorsának, a Jóistennek, hogy útjába küldte ezt a fiút. Ha

nem találkozik Kristóffal, akkor most ő sem volna itt a szülői házban, és nem nézne a leszakadt szárnyú ablakon túlra, a szőlősdombok felé, mintha arról várná, hogy jöjjön valaki. Jó, hogy már szőlő sincs, csak a civilizálatlan őstermészet. A szoba, a mostani teljesen üres, ami benne volt, széthordták a szomszédok, környékbeliék. Csak egy veszszőfonatos ládát, amolyan hajdanvolt utazókésztséget hagytak az egyik sarokban, de az is lehet, szándékosan felejtették elvinni, mint a tolvaj, aki a tárcában hagyja az aprót. Kőrösi Z. fölvette a ládát, és kivitte a tornácra.

– Miért nem jött be?

– Nem tehettem. Az olyan lett volna, mint nem is tudom. Egy legbelső titok, egyfajta szentek szentje, ahová csak a kiválasztottak léphettek be, de ők sem akármikor.

– Erre nem gondoltam, de igaza van, és köszönöm. Lássuk, mi van a ládában!

A férfi lerakta a ládát a lépcsőre, és felnyitotta a tetejét. Pár foszlásnak indult ruhadarab, fehérnemű és az aljáról egy félbehajtott dobozkarton került elő. Kőrösi Z.-nek megremegett a keze.

– Nézze meg maga, adta át a fiúnak a leletet.

Kristóf egy pillanatra visszakozott volna, de látta a férfin, hogy igazán akarja. Széthajtotta a kartont.

– Mester, ezt nézze!

Kőrösi Z. odafordult a fiúhoz, aki a kezében tartotta az ő gyerekkori rajzát, azt a rajzot, amelyről már néha úgy gondolta, hogy csak emlékeiben létezik. Kristóf leült a lépcső tetejére, háttal a férfinak, és elnézett valahova messzire, ahová talán csak a képzelet viheti el az embert, ha van bátorsága hozzá.

Hazaúton mindketten hallgattak. A közös csendet csak Kőrösi Z. Szaniszló időnkénti dobolása terelte egyfajta karámba, ahol az eltelt nap kérdései várták a a jövő válaszait.

A gyermekkor megidézése után a svájcisapkás és a fiú – mester és tanítványa – viszonylagos rendszerességgel találkoztak. Kristóf a megbeszélte időkben megjelent Kőrösi Z.-nél, hogy a férfi segítségével előrébb jusson a kitűzött cél, a művésszé váláshoz vezető úton. Az ilyen alkalmakkor leginkább az élet kisebb-nagyobb kérdéseiről beszélgettek, de az is előfordult, hogy a mester feladatot adott a fiúnak, ami abból állt, hogy valamely, a helyszínen található tárgyat, alakzatot, esetleg őt, saját magát vázaltszerűen vagy éppen a legapróbb részletekben is hűen az eredetihez lerajzolja. Kristóf munkáját a férfi egy-egy odavetett megjegyzéssel

korrigálta, de ő maga egyetlen vonalat sem húzott vagy törölt a készülő rajzon. Egy napon a fiú egy nagyobb méretű csomaggal jött el a megbeszélte találkozóra.

– Ezt magának hoztam, de csak otthon bonthatja ki.

A svájcisapkás bölintott, hogy tudomásul veszi a kérést, de – talán kíváncsiságból – felemelte a szóban forgó tárgyat.

– Mi van ebben, talán föld?

– Majd otthon, mester. De ha nehéznek találja, szívesen elkísérem hazáig.

– Elbírok vele magam is. Tudja, hogy bekereteztetem azt a rajzot? Mindennap meg-nézem, és arra gondolok, hová jutottam, és egyáltalán eljutottam-e oda, ahova akartam. Elindultam egy pályán, de úgy érzem magam, mint az a vonat, amely egy felrobbantott hídon áll, és esélye sincs, hogy átjusson a mélység felett, és megérkezzen a túlsó partra.

Kristóf elgondolkozott. Neki vajon milyen utat szánt a sors? Lehet, az ő V. K. kézje-gye ugyanúgy értelmezhetetlenné válik egyszer, mint a svájcisapkás mester K. Z. Sz.-e?

Kőrösi Z. Szaniszló a nap végén, a lakásán, minden zavaró körülményt az ajtón kívül hagyva, felbontotta a fiútól kapott csomagot. Már régen volt ennyire izgatott. Talán a főiskoláról küldött felvételi értesítést várta ilyen felfokozott lelkiállapotban. Amúgy, ha valaki kérdezi, mire számított, mit talál majd a több réteg papírral gondosan bélelt dobozban, valószínűleg nem találta volna el a helyes választ. Kristóf ajándéka több ki-lónyi gondosan tisztított és előkészített szobrászati alapanyag, közkeletű nevén agyag volt – hozzá egy tenyérszerű üzenettel:

– Ha nem próbálja, sohasem tudja meg...

A férfi első indulatában azt nézte, mit vághatna a földhöz. Hogy jön az a gyerek ah-hoz, hogy irányítsa az életét? Kijé ő neki? De nem tudott rá igazán haragudni. Az a pár kiló agyag meg nem kér enni, majd szép lassan magától kiszárad. Azzal visszatért megszokott esti tevékenységéhez. Keresett valami zenét a rádióban – leginkább a ba-rokkot kedvelte –, és találmra levett egy könyvet az ágya feletti polcról. Valamikor az éjszaka közepén felriadt, és határozott vágyat érzett arra, hogy megérintse az agyagot. Nehezen, de erőt vett magán, álom azonban már nem jött a szemére, csak a gondolatai sorjázta, akár az autók fényszóróitól felbukkanó és aláhulló árnyak a mennyezeten. Reggel első dolga volt, hogy kinyissa a dobozt. Belemarkolt az agyagba, s mint kisgye-rek a vizes homokot, kezdte gyúrni, nyomkodni a matériát. Az élet mindig tartogat va-lamit, csak legyen elég időd kívánni – gondolta a férfi, s valahol a lelke mélyén sajnálni kezdte a visszavonultságban töltött évtizedeket.

(2016)

Csáky Károly

Feleségem sírjánál – unokánkkal

Mama,
itt vagyunk
sírodnál
Zoltánkával,
a kicsi fiúval,
második unokánkkal.

Biztosan látod
és hallod,
hogy siet hozzád,
mit mond neked.

Orgonát hozott
aprócska kezében,
téged szólított
kereszted tövében.

Érzi,
ott rejtekezel
a sírjelben,
benne vagy
a porladó test felett
nőtt
minden virágban:
a rózsában, szekfűben,
dáliában, rozsmaringban.

Tekints rá,
hogy örül
neked,
mert ez
már csak így lehet rendjén.

Most könnyei helyett
vizet hozunk sírkertedre,
sejtve,
hogy jelen vagy
lent és fent is
egyaránt,
s az élet él
mindig
s mindenütt
valahogy.

Főhajtás – hálával

És beszédem
van
veled
Uram,
mert soha
nem voltam még
olyan közel hozzád,
mint mikor
mély altatásban tartottak
a műtő asztalán.

Igaz,
minden nap
megszólítottalak
azelőtt is
a magam módján,
de ez most
egy új állapot.

Érzem
az érzéstelenítés után:
ég és föld Teremtője
és Úrnak teremtménye
nem érzlek már
távol-
Ságot.

Hálát
rebeg
hát
a gyarló
gyermeki lélek
a nyugalomért,
mely szétáradva
vett körül engem,
a reményért,
mely oldott
minden félelmet.

Adj most erőt
Istenem
az újjászületéshez
s a mértékletességhez;
add,
hogy legyek bölcsebb,
alázatosabb
és tisztább
a hitben.

Sodrásban

Nem tud-
ha-
tom,
e roppant teher
alatt
teremhet-e még
valami.

Azt tudom csak,
az élet
mindig élcesedhet
Teremtője által,
s olykor
új értelmet kapnak
a szavak:
a göröngyös utak,
a kettétört
hidak;
újjászületnek
szerelmek
és keservek,
eggyévalik
meg-
int a
kezdet
meg
a
vég.

